

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GÜNEYDOĞU ANADOLU ORMANCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

ELAZIĞ, MALATYA VE ADIYAMAN İLLERİNDE ORMAN KÖYLÜLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU VE KULLANDIKLARI BAZI ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİNİN BELİRLENMESİ

GİRİŞ

Orman köylüsünün kalkınmasına katkı sağlamak ve ormancılık uygulamaların da başarılı olmak için orman köylüsünü sosyo-ekonomik yönleri ile tanımak gerekir.

Orman köylerinde araziler zamanla küçük alanlara bölünmektedir. Verimi zaten düşük olan bu alanların daha küçük parçalara bölünmesi ailelere yaptığı ekonomik katkıya azaltmaktadır. İşsizlik ve ormanlara baskı olarak etkisini gösteren bu olaylar, son aşamada göçe dönüşmektedir. Göçle beraber köylerde genç nüfus azalmasına karşın şehirlerdeki işsizlik ve diğer sosyal sorunlar artmaktadır.

Orman köylüleri gelir bakımından ülkemizin en düşük gelir gruplarından birisini oluşturmaktadır. Bu nedenle orman köylüsüne gelir getirebilecek farklı seçenekler sunulmalıdır. Bunlardan biride odun dışı orman ürünleridir. Yörede orman köylüleri için alternatif gelir kaynağı olabilecek bazı odun dışı orman ürünleri bulunmaktadır. Orman köylülerinin bu ürünleri toplaması ve pazarlaması onların ekonomilerine katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın amacı, orman köylüsünün sosyo-ekonomik durumunun belirlenmesi ve kullandıkları bazı odun dışı orman ürünleri hakkında bilgi sahibi olmaktır.

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışma, 2005–2009 yılları arasında Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerindeki orman içi ve orman bitişiği köylerde yapılmıştır. İlk olarak Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerinde bulunan orman içi ve orman bitişiği köylerin her il ve ilçedeki sayıları ile hane sayıları belirlenmiştir. Anket yapılacak orman köylerinin ve köylerdeki kişilerin belirlenmesinde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Toplam 246 orman içi köyden 152 köyde 392 kişi ve 373 orman bitişiği köyden 193 köyde 396 kişi ile yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca bu illerde ki mahalli pazarlar ve odun dışı orman ürünlerinin satıldığı yerlerden de bilgi alınmıştır. Orman köylülerinin kullandığı bazı odun dışı orman ürünleri toplanarak teşhisleri yapılmıştır.

Anketler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirmesinde yüzde hesaplamalar yapılmıştır. Soruların bir kısmında öncelikli tercih sıralaması yapılarak tercihleri değerlendirilmiştir.

Orman köylülerinin kullandıkları bazı odun dışı orman ürünlerinin neler olduğu, kullanım alanları, yöresel isimleri, pazarda satılan türler ve satış fiyatları tespit edilmiştir. Köylülerin kullandıkları bazı odun dışı orman ürünleri doğadan toplanarak teşhisleri yapılmıştır.

Bitkilerin kullanım alanlarının ve yöresel isimlerinin belirlenmesinde bir

köyden toplanan bitki örnekleri yine bitki toplamak için gidilen diğer köylere de götürülerek kullanım alanlarındaki çeşitlilik ve varsa farklı yöresel isimler öğrenilmeye çalışılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Orman köylerinde yaşayan genç nüfus oranı oldukça düşüktür. 35 yaş ve üzerinde olanların oranı ise yüksektir. Orman köylerinde genç nüfusun az olmasında en büyük etken; işsizlik, ekonomik sıkıntılar, şehirdeki daha yüksek hayat standardı ve kentlerdeki sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanma isteği gibi faktörler sayılabilir

Ekonomik sorunlar orman köylüsünün karşılaştığı bireysel sorunlar içinde en büyüğüdür. Göçler ekonomik, sosyal ve kültürel sebepler ile kişisel beklentiler sonucu oluşmaktadır. Ekonomik sebepler, köy ve kent arasındaki yaşam standardı farklılığı, şehrin cazibesi, iş bulma ümidi, çocukların eğitimi gibi nedenler göçü tetiklemektedir.

Orman köylüsü kısıtlı ve sulama imkânı fazla olmayan tarım alanlarında geleneksel olarak atadan gördüğü ürünleri yetiştirmektedir. Diğer kamu kuruluşları ile işbirliği halinde köylüye farklı tarımsal ürünler sunulmalı ve tarımsal alanlardaki sulama sorunları çözülmelidir

Odun dışı orman ürünü olarak belirlenen bazı bitki türlerinin yayılışının ve tanınmasının çok geniş olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber bu tür bitkilerin kullanımları da hemen hemen aynıdır. Örneğin kenger (*Gundelia tournefortii*), Badem (*Amygdalus ssp.*), Kuşburnu (*Rosa ssp.*) ve diğer birçok tür hemen hemen tüm illerde bulunmakta ve kullanımları da birbirine benzerdir. Ancak yine de yöresel olarak aynı bitkinin farklı kullanım alanlarının olduğu da belirlenmiştir. Yapılan araştırmada halk arasında kocakarı ilacı olarak da bilinen bazı bitkilerin kullanım şekilleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak bilgili kişilerin çok fazla kalmadığı ve bu

konudaki bilgilerin sözle aktarıldığı tespit edilmiştir. Ancak son yıllarda görsel ve yazılı medyada bu konuda yapılan çeşitli yayınların köylülerce dikkatle takip edildiği de belirlenmiştir. Yine yörede gıda veya farklı amaçlar ile kullanılan bazı bitki türlerinin de eskisi kadar veya hiç kullanılmadığı belirlenmiştir. Örneğin geçmişte tohumundan kahvesi yapılan kenger bitkisi günümüzde sakız üretiminde ve gıda olarak kullanılmaktadır. Odun dışı orman ürünleri genellikle kişisel ihtiyaç için toplanılmaktadır.

Odun dışı orman ürünlerinin değerlendirilmesi, ekonomik değerinin artırılması için bu bitkilerin toplanma zamanları, hasat şekilleri, saklama olanakları mümkünse ambalajlama şekilleri konusunda köylüler arasından seçilecek ve işin ticaretini yapan veya yapabilecek kişiler bilinçlendirilmelidir. Mümkün olduğu kadar odun dışı orman ürünlerini paketleyerek veya bu ürünlerden elde edilen ikincil ürünleri satmak daha çok gelir getirecektir.

Orman kaynaklarının planlanması ve yönetiminde halkın katılımının da sağlanması gerekmektedir. Ormanlardan yararlanmada çeşitlilik sağlandığı ve elde edilen gelir artırıldığı takdirde orman köylüsünün ormanlar üzerindeki baskısında da azalma olacaktır. Ancak ormanlar üzerindeki baskının tamamen kaldırılmasının sadece ormancılıkla ilgili olmayıp ülkenin gelişmişlik düzeyi ve refah seviyesi ile de ilişkili olduğu unutulmamalıdır.

Yıl: 2010, Teknik Bülten No: 14, Elazığ.

Yazışma Adresi: Güneydoğu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, No:127 23049 Elazığ

Proje Lideri: Nihat GÜLDAŞ

Proje Yürütücüleri: Özden YALÇIN, Dr. Cemal FİDAN, Ahmet ÇOK, Prof. Dr. Mehmet TAŞPINAR, Yrd. Doç. Dr. İsmail TÜRKOĞLU

Tel : (0 424) 241 11 24

Faks: (0 424) 241 11 03

E-posta: guneydoguanadolu@ogm.gov.tr

Web: <http://www.seafri.gov.tr>

